

VRAAG 1:

Wat is de eigen en passende aard van ons spreken over God?

(In 5 artikelen)

Om een goed fundament te leggen voor de analyse van ons thema, moeten wij eerst duidelijkheid verkrijgen over het karakter van ons spreken over God. Er zijn aan het begin vijf punten van onderzoek: (1) Of de Bijbel ons iets over God kan zeggen? (2) Of we aan één godsbeeld genoeg hebben? (3) Of de menselijke ervaring een basis is om over God te spreken? (4) Of God uit de ervaring van mensen is verdwenen? (5) Of de belijdenis een fundament geeft voor het spreken over God?

Artikel 1

Of de Bijbel ons iets over God kan zeggen?

Wij gaan aldus voort met betrekking tot het eerste artikel:

Tegenwerping 1. Het lijkt erop dat we aan de Bijbel niet genoeg hebben. Zo zegt het Tilleman: “Je zou enerzijds kunnen stellen dat een christen niet zonder de Bijbel kan. De Bijbel is een zeer belangrijke bron voor ons geloof. Die bron moeten we koesteren, daar moeten we uit putten. Maar anderzijds, waar het op neerkomt, is dat de Bijbel niet kan worden gezien als het Woord van God, als een boek dat we letterlijk moeten nemen.” (T, p. 7) Daarom kan de Bijbel ons niet definitief iets over God zeggen.

Tegenwerping 2. Verder lijkt het redelijk dat het Bijbelse spreken wel een bron kan zijn voor ons eigen spreken over God. Zoals we lezen bij Tilleman: “Voor vrijzinnigen is de Bijbel namelijk wel zeer belangrijk. We laten ons er door inspireren. We zijn er mee in gesprek, en altijd kritisch mee in gesprek! Je kunt dan concluderen dat wij met behulp van de bijbelverhalen komen tot een vorm van spreken over God. Dat is iets anders dan dat wij het spreken over God uit de Bijbel overnemen.” (T, p. 7) Daarom is de Bijbel geen voldoende bron voor ons spreken over God.

Tegenwerping 3. Verder lijkt het duidelijk, dat we ook Jezus Christus – als het Woord van God – niet kunnen overnemen in ons spreken over God. We kunnen niet beamen dat God mens is geworden in Jezus Christus en Zich in Zijn persoon heeft ge-

openbaard. Dat zou het spreken over God te makkelijk maken. We kunnen ons echter wel Zijn spreken eigen maken en Zijn woorden kneden tot onze woorden. Zoals we lezen: “We moeten niet vergeten dat Jezus veel over God heeft gesproken. Hij behandelde God als zijn Vader. Jezus reikt ons zo woorden aan om te spreken over God; een God die we met intieme woorden aanspreken.” (T, p. 7)

Tegenwerping 4. Het lijkt er vervolgens ook op, alsof we naast de Bijbel nog andere bronnen hebben die zeer inspirerend kunnen zijn. Zoals we lezen: “De andere wereldgodsdiensten leveren ons namelijk teksten aan die zeer inspirerend kunnen zijn. Joodse, islamitische, hindoeïstische en boeddhistische geschriften zijn niet uit de lucht komen vallen: de auteurs daarvan hebben zorgvuldig nagedacht voordat ze iets opschreven. Het is

zonde om die teksten links te laten liggen omdat ze niet tot onze traditie behoren.” (T, p. 8) Daarom is de Bijbel zelfs niet de enige bron waaruit wij kunnen putten voor ons spreken over God.

In tegendeel, Er staat geschreven: (2 Tim. 3:16, 17) “Heel de Schrift is door God ingegeven en is nuttig om daarmee te onderwijzen, te weerleggen, te verbeteren en op te voeden in de rechtvaardigheid, opdat de mens die God toebehoort, volmaakt zou zijn, tot elk goed werk volkomen toegerust.” Daarom is het duidelijk dat de Schriften van OT en NT ons in de waarheid kunnen onderwijzen omdat zij Gods Woord zijn, zoals de Heer Jezus zelf zegt: “Uw Woord is de waarheid.”

Ik antwoord dat, de Bijbelse tekst voor individuele gelovigen of ongelovigen inderdaad alleen het karakter kan hebben van een getuigenis van de waarheid en in die zin door ons moet worden overgenomen of beaamd. De Bijbel is in die zin van de openbaring van de waarheid te onderscheiden. Maar ze is tegelijkertijd één met die openbaring voorzover de Bijbelse tekst teruggaat op de openbaring als haar grond, voorwerp en inhoud en inderdaad niets anders betuigen wil, dan deze waarheid, zoals ook Paulus zegt in het citaat uit 2 Timotheus. Het menselijke woord moet dus niet alleen als mensenwoord worden verstaan, maar juist worden begrepen vanuit datgene waarover zij spreekt en vanuit datgene wat zij betuigt. Dat is de enige manier van lezen van de Bijbel die recht doet aan de intentie van apostelen en profeten.

Wat voor een individueel mens aannemelijk lijkt, namelijk woorden uit het verleden schiften en kritiseren en daaruit eigen conclusies trekken, is eigenlijk niet een geloofsdaad maar het werk van de filosofie. Maar de kerk heeft in haar traditie deze kanon van heilige boeken als Woord Gods erkend. Binnen de kerk is dat oordeel al geveld, vóórdát de kerk zich uitdrukkelijk uitsprak over de waarheid van haar heilige Schrift. Voor een kerk(-genootschap) is het dus onmogelijk zich los te maken van de Bijbel als haar rechtmatige bron van spreken over God, omdat een dergelijke losmaking alleen als daad van héél de kerk denkbaar is. De kerken van nu echter in al hun belijdenissen spreken over de unieke voorrang van de Bijbel als (getuigenis van) Gods Woord, als enige toegang tot Christus die het vleesgeworden Woord Gods is.

En zo zegt bij voorbeeld in de enorme crisis van het Nazisme ook de kerk in haar Verklaring van Barmen: Jezus Christus zoals Hij ons in de Heilige Schrift – en dus niet in de zogenaamde “Arische” verlossersmythen – wordt betuigd, is het ene Woord van God, dat wij te horen, dat wij in leven en sterven te vertrouwen en te gehoorzamen hebben. Wij verwerpen de valse leer, als zou de kerk als bron van verkondiging behalve en naast dit ene Woord van God ook nog andere gebeurtenissen en machten, gestalten en waarheden als Gods openbaring kunnen en moeten erkennen.” (Belijdenisgeschriften voor de Protestantse Kerk in Nederland, Zoetermeer, 2004, p. 228.) Een kerk die zich van deze belijdenis van de kerk van alle eeuwen losmaakt door een kerkelijke uitspraak, maakt zich dus in werkelijkheid los uit de familie van christelijke kerken.

Antwoord op 1. Dat we de Bijbel niet van kaft-tot-kaft letterlijk moeten verstaan, is een uitspraak gericht tegen een fundamentalistisch litteralisme, waarin de Bijbel wordt behandeld als ‘tanzil’, als rechtstreeks uit de hemel gekomen zoals de Islam leert van de Koran. Maar de meeste kerken nemen de Bijbel als het getuigenis van apostelen en profeten van Gods daden en Zijn spreken in de geschiedenis, met als hoogtepunt het spreken van God in de persoon van de Zoon. Dat wordt door de tegenwerping in het geheel niet uitgesloten, zoals Paulus schrijft in Hebreëën 1: 1, “Nadat God voorheen vele malen en op vele wijzen tot de vaders gesproken had door de profeten, heeft Hij in deze laatste dagen tot ons gesproken door de Zoon.”

Antwoord op 2. De bewering dat we “met behulp van Bijbelverhalen komen tot een spreken over God” is als feitelijke con-

statering niet onjuist. De suggestie ligt hier echter in, dat we dat kritisch moeten doen m.b.t. onderwerp en inhoud van die verhalen zelf, en ze mogen loslaten als ons eigen spreken eenmaal begonnen is. Dat zou betekenen dat we het Woord niet behandelen alsof het voorrang heeft boven ons eigen spreken. Het komt dan niet van boven op ons af, maar is een woord zoals alle andere. Jezus Christus is echter de Heere, die met gezag Gods woord spreekt. Daarvan getuigen zelfs verbaasde toehoorders bij de Bergrede: “(Mt. 7:28, 29) Toen Jezus deze woorden had geëindigd, gebeurde het dat de menigte versteld stond van Zijn onderricht, want Hij onderwees hen *als gezaghebbende* en niet zoals de schriftgeleerden.”

Antwoord op 3. Zeggen dat we “niet kunnen beamen dat Jezus Christus Gods Zoon is,” is hetzelfde als zeggen en belijden

dat "Jezus Christus niet in het vlees gekomen is" of zeggen dat "Jezus niet de Christus is." Dat was echter zelfs in de oude kerk een ketterij en een fatale afwijking van de gemeenschappelijk beleden waarheid. Op grond van die conclusie volgt logisch dat iemand zichzelf niet langer als een christen kan opvatten, zoals de Schrift duidelijk leert: (1 Joh. 2:22) "Wie is de leugenaar anders dan hij die loochent dat Jezus *de Christus* is?" En: (1 Joh. 2:23) "Ieder die *de Zoon* loochent, heeft ook de Vader niet." En: (2 Johannes 7) "Want er zijn veel misleiders in de wereld gekomen, die niet belijden dat Jezus Christus in het vlees gekomen is. Dat is de misleider en de antichrist." Op grond daarvan kan ook geloochend worden dat Hij het vleesgeworden Woord is, en op grond daarvan kan vervolgens het apostolisch en profetisch getuigenis over Hem worden ontkend. De belijdenis van Christus in samenhang met de erkenning van het Bijbels getuigenis

over Hem – en Zijn getuigenis over de Bijbel, dat Hij citeerde als Gods Woord! – is dus essentieel voor het christelijk geloven.

Antwoord op 4. Het principiële antwoord op deze tegenwerping is al gegeven in het citaat uit de Barmer Thesen, waar de kerk leert dat zij naast Jezus Christus als Gods Woord niet “ook nog andere gebeurtenissen en machten, gestalten en waarheden als Gods openbaring [zou] kunnen en moeten erkennen.” Het feitelijke antwoord op deze vraag zal met het eigen karakter van al deze gepretendeerde bronnen van Godskennis moeten rekening houden. Daarbij is de sterkste uitdrukking voor de verhouding tussen Christus en de “openbaringen” in de wereld, of zij op een of andere manier een echo vormen of een reflectie bevatten van de kern van de openbaring in Christus. Kennis nemen van andere tradities en religies is in die zin mogelijk verhelde-

rend juist wanneer als norm de openbaring in Christus gehandhaafd blijft. Dat kan niet worden afgedaan als een vooroordeel: “wij lezen alles door de eigen bril.” Beter zou het kunnen heten: “wij (er-)kennen elke waarheid in het licht van Christus die de Waarheid is.”